

УДК 7.05:687.01

Єременко І. І.

Харківська державна
академія дизайну і мистецтв

СУЧАСНИЙ ДИЗАЙН КОСТЮМА: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Єременко І. І. Сучасний дизайн костюма: основні напрямки і тенденції розвитку. Стаття присвячена визначенню та систематизації проектно-художніх особливостей сучасного дизайну костюма, виявленню його складових, зв'язків між ними в новому соціокультурному та інформаційному просторі. Особливого значення для сучасної людини набуває дизайн-діяльність в області костюма, по суті, будучи тим простором, у якому людина може реалізувати потребу в гармонізації середовища існування, починаючи пошук гармонії з самої себе за допомогою костюма. Професійна діяльність в області костюма розглядається по трьох основних гілках реалізації творчих і проектних концепцій, це: створення костюма за народними традиціями; ексклюзивний костюм; промислове виготовлення та масове споживання. Визначені наступні основні аспекти розвитку дизайну костюма: концептуальність, підвищення естетизація повсякденності, функціональність, комунікативність, програмування, технологічність, екологічна спрямованість і гуманізація.

Ключові слова: дизайн, одяг, костюм, проектування, тенденції, сучасний, розвиток, концепція.

Єременко І. І. Современный дизайн костюма: основные направления и тенденции развития. Статья посвящена определению и систематизации проектно-художественных особенностей современного дизайна костюма, выявлению его составляющих, связей между ними в новом социокультурном и информационном пространстве. Особое значение для современного человека приобретает дизайн-деятельность в области костюма, по сути, являясь тем пространством, в котором человек может реализовать потребность в гармонизации среды обитания, начиная поиск гармонии с самого себя с помощью костюма. Профессиональная деятельность в области костюма рассматривается по трем основным ветвям реализации творческих и проектных концепций, это: создание костюма по народным традициям; эксклюзивный костюм; промышленное изготовление и массовое потребление. Определены следующие основные

аспекты развития дизайна костюма: концептуальность, повышенная эстетизация повседневности, функциональность, коммуникативность, программирование, технологичность, экологическая направленность и гуманизация.

Ключевые слова: дизайн, одежда, костюм, проектирование, тенденции, современный, развитие, концепция.

Ieremenko I. Modern costume design: main directions and trends.

Background. In recent years, there has been an increasing interest in the definition and systematization of design and artistic features of contemporary costume design, identification of its components, their relations in the new socio-cultural and information space.

Objectives. The objectives of this study are to determine and systematize trends of contemporary costume design. Achievement of this goal necessitated the following tasks: analysis of scientific literature to identify problems of systematic understanding of costume design; determination of its characteristics and fashion transformation trends in the practice of costume design.

Methods. Such theoretical methods of scientific cognition as analysis and synthesis, classification and abstraction, analogy and formalization and such empirical approaches as the method of observation and comparison were used to determine the formation aspects of modern costume design.

Results. The results of the research support the idea that professional activity in the field of costume design is divided into three main branches of realization of creative and designed concepts. This activity includes costume design in accordance with national traditions, exclusive costume, industrial production and mass consumption of clothing.

The primary feature of modern design is determined by the complexity of designing of clothing, shoes, accessories, hairstyle and make-up in a single figurative system. Costume design involves the creation of some things and objects of a costume in specific figurative systems that allow consumers to combine individual pieces into integral system of a costume by means of combinatorial analysis, which blends harmoniously with the surrounding reality.

Conceptuality of contemporary design is marked out. The essence of conceptualism in contemporary costume design is the use of intelligence and thought in creation and consumption of a design object.

Emotional and psychological interpretation of artistic image that is associated with the original and creative idea is a specific aspect of art component formation of a costume. They in turn determine the methods and means of artistic expression. It is emphasized that the term "artistic image" directed to feelings and emotions characterizes emotional and psychological aspect of perception of the image in design.

Enhanced aesthetic quality of everyday life is another special feature of contemporary design. It lies in domination of aesthetic qualities of a costume over its practical purpose. It can be explained by the very nature of design, the essence of which is the design of objects including the synthesis of beauty and profit. The reason is the reduction of aesthetic quality of mass production and consumption. Form is a function's aesthetic content. Material is a texture that meets the standards and

requirements of stylization. Costume design serves as a response to the request of consumer society in aestheticism of everyday life.

Transformative role is a characteristic feature of modern costume design. The transformation process of the individual depending on socio-cultural, financial, scientific, technical, creative, emotional and psychological factors should be emphasized in the structure of modern costume design.

Technological aspect of costume design is pointed out. Rapid technological progress, informativeness of modern society, the use of more advanced technologies and materials allow you to create new forms and choices which change the nature of costume structure. Shaping and technological methods of production become more important.

Functional approach is typical for modern costume design. It provides a preliminary study of clothes functioning, the model development of ideal functioning of the system in whole. As a result it provides the creation of an object with fundamentally new features that will meet diverse and changing needs of the person.

Many scientists point out environmental problems of modern costume design. They are associated with artificial environment of modern megalopolis, growing imbalance of natural and social space with high differentiation level of social relations and functions of a human in a society, with mechanical rhythm of daily life that in turn violates the integrity of human existence. The idea of humanization of the subject artificial environment is connected with environmental problems. It is a desire to turn the process of consumption into entertainment. Many designers believe that clothing, other elements of a costume and the process of image creation have to play a completely different role than it was earlier. Costume design should be bright and joyful in colourless everyday life. Frivolous ideas and game attitude to fashion replaced the belief that fashion is an expression of social status of a person. Game elements are provided by many designers in the dress-code.

Conclusions. We conclude that set of stable ties of main features of modern costume design and designed costume components ensure its integrity, functioning and aesthetic perfection. The aesthetic characteristics of modern costume design create image stereotypes of aesthetic ideals; conceptuality of design solution determines the nature of a costume artistic image; increased functionality of modern design defines a narrow group of consumers to create appropriate costume; communicative aspect of costume design creates an informative component of the costume; transforming role of contemporary design activity defines effective nature of the costume aimed at given perception; environmental direction outlines the problem of creating ecological and humane costume.

Keywords: design, clothing, costume, designing, trends, modern, development, concept.

Постановка проблеми. На порозі третього тисячоліття загострилися проблеми, що відбиваються на середовищі існування людини, пов'язані з наростанням екологічної кризи, збільшенням техногенних катастроф, які перешкоджають стабілізації поведінкових реакцій людини і її психологічного

комфорту. Тим часом відкрилися нові можливості в удосконаленні інформаційних систем і міжкультурної інтеграції, що дозволяють розширити можливості трансформації життєвого простору, знаходження адекватних засобів пристосування людини до навколишнього середовища. Звідси особливе значення для сучасної людини набуває дизайн-діяльність в області костюма, по суті, будучи тим простором, у якому людина може реалізувати потребу в гармонізації середовища існування і самої себе за допомогою костюма.

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Представлений аналіз основних напрямків і тенденцій розвитку сучасного дизайну костюма виконано відповідно до напряму науково-дослідної роботи кафедри дизайну Харківської державної академії дизайну і мистецтв «Екологічне проектування як складова процесу створення конкурентної промислової продукції».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною основою даного дослідження є наукові праці В. О. Свірка, О. В. Бойчука, В. М. Голобородька, Д. Ю. Єрмилової, С. В. Комової, М. М. Кузнецової, І. С. Плешкової та ін.

Мета дослідження полягає у визначенні та систематизації проектно-художніх особливостей сучасного дизайну костюма. Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань: аналіз наукової літератури в контексті означеної теми з метою виявлення проблеми системного осмислення проектування костюма; визначення його характерних рис і основних тенденцій трансформації моди і стилеутворення в практиці дизайну костюма.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна діяльність в області костюма різноманітна і, відповідно, має різні назви, що відображають її специфіку. Ученими виділяються три основні гілки реалізації творчих і проектних концепцій створення костюма [7; 8; 9]. Перша з них — це створення костюма за народними традиціями зі збереженням всіх норм і правил, усталених в культурі конкретного народу. Для цього напряму характерний пошук нових форм існування народного костюма за допомогою традиційного фактурно-декоративного заповнення форми. Друга гілка — це ексклюзивний костюм. Його представниками є художники в напряму от кутюр, художники костюма для театральних постановок і кіно, для шоу і естрадних вистав. Головною метою такого виду діяльності визначається пошук формальних і образних якостей костюма, затвердження стилеутворюючих напрямків для дизайну костюма в цілому. Третя гілка творчої діяльності в області костюма спрямована на промислове виготовлення і масове споживання. Це дизайнерські і брендові колекції прет-а-порте, а також промислові сезонні колекції. Мета таких колекцій — поширення стилістичних ідей у прийнятному для повсякденного носіння костюмі; пропаганда

естетики і філософії соціально-культурного рівня суспільства; задоволення соціально-культурних і функціональних потреб в одязі і доповнень до неї.

Сучасному костюму властива *комплексність* проектування одягу, взуття, аксесуарів, доповнень, зачіски й візажу в єдиній образній системі. Проектування костюма передбачає створення окремих речей і предметів костюма в певних образних системах, котрі дозволяють споживачеві методом комбінаторики з'єднувати окремі предмети в цілісну систему костюма, яка гармонійно вписується в навколишню дійсність.

Аналізуючи сучасну проектну діяльність зі створення костюма, можна виділити *концептуальність* [10]. Останнім часом ми частіше спостерігаємо костюм «інтелектуальний», інноваційний, який усе більше відображає досягнення творчої думки. Суть концептуалізму в сучасному дизайні костюма полягає у використанні розуму, мислення, інтелекту в створенні та споживанні дизайн-об'єкта. Перехідність сучасної культурної ситуації, включення її в процес розвитку, оновлення та модернізації способу життя свідчать про зростаючу важливість творчої концепції у створенні предметного середовища. Базовим у концепції є система значень, яка відображає реальний світ існуючих об'єктів у нових смислових зв'язках. Але новизна важлива не сама по собі, а лише оскільки вона відкриває шлях до осмислення і вирішення актуальних людських проблем, які хвилюють людину і суспільство й орієнтовані на внесення свого вкладу в їх рішення. Концептуальним стає не тільки костюм, а і його презентація.

Наступним специфічним аспектом формування художньої складової в костюмі є *емоційно-психологічне прочитання* художнього образу. Попри те, що категорія «художність» у теорії дизайну трактується по-різному і має різні аспекти вивчення, вчені пов'язують її з образністю, оскільки досягається художність оригінальністю і образністю творчого задуму, які у свою чергу визначають прийоми і засоби художньої творчості [5: 1]. Таке розуміння сутності дизайн-продукту, безумовно, підходить до костюма. Воно розширює функції костюма до рівня візуальної *комунікації*. Костюмом людина «висловлює себе», своє ставлення до оточуючих і впливає на них. Дизайнер, використовуючи художню мову костюма, кодує ступінь значущості костюма для людини (або групи людей) як елемента життєдіяльності, а споживач виділяє цей костюм з ряду інших аналогічних дизайн-продуктів у процесі емоційно-психологічного сприйняття.

Ще однією особливістю костюма є підвищена *естетизація*, яка полягає в домінуванні естетичних якостей над практичним призначенням. Сучасний костюм як системна організація цілого і його частин прагне до художньої досконалості. Дизайн костюма виступає як відповідь на запит суспільства споживання в естетизації свого повсякденного життя. На цю особливість сучасного дизайну костюма

вказує І. С. Плешкова [6]: підкреслена демонстрація образу, краси, яка може проявлятися в наданні будь-якому елементу костюма красивої зовнішньої форми, надмірної складності кольору або фактури, ідеалізації зачіски, в естетично підкресленому аксесуарі або взутті.

Проектування одягу сьогодні є засобом перетворення соціальних систем у ході маніпулятивної трансформації масової свідомості, де художній образ костюма виступає «рафінованим» образом соціуму [4: 4]. Цей процес залежить від соціокультурних, матеріальних, науково-технічних, творчих і емоційно-психологічних факторів.

Слід зазначити і *технологічний* аспект розвитку дизайну костюма. Стрімкий науково-технічний прогрес, інформативність сучасного суспільства, застосування більш досконалих технологій і матеріалів дозволяють створювати нові форми, новий асортимент, що змінює сутність самої структури костюма, виводячи на перший план технологічні прийоми виготовлення. Протягом останніх років розвивається так званий неотехнологічний дизайн — дизайн кольору і світла, запахів, звуків. З'являється звуковий одяг, одяг зі світловими ефектами, одяг із запахами, одяг із тканин з рідкими кристалами, який змінює колір залежно від освітлення або від температури тіла людини. Подібні експерименти з новітніми технологіями проводять японські та італійські дизайнери (А. Мендіні, Д. Сантак'яра, Ч. Руджері й ін.)

Для деяких специфічних видів костюма характерний *функціональний* підхід, який забезпечує «попереднє вивчення процесу функціонування речі, розробку моделі ідеального функціонування системи в цілому, і в результаті — створення об'єкта з принципово новими функціями, що дозволяє задовольнити різноманітні й мінливі потреби людини» [2: 7]. Наприклад, «костюм-поплавок» із принципово новим функціональним змістом, гарант комфорту й безпеки на зимовій риболовлі. Таким чудовим властивостям костюма сприяє те, що зшитий він із абсолютно непромокаючого матеріалу і технологічно виконаний герметичними швами.

Багато вчених [1] визначають *екологічні* проблеми сучасного дизайну костюма, які пов'язані зі штучним середовищем сучасного мегаполісу, зі зростаючим дисбалансом природного і соціального простору, з високим рівнем диференціації соціальних зв'язків і функцій людини в соціумі, що в свою чергу порушує цілісність існування людини. У дизайні костюма існують різні еконапрями: використання тільки натуральних матеріалів; виготовлення виробів для довгого користування (що суперечить суспільству споживання); використання матеріалів, які непотрібно прасувати і прати (економія енергоресурсів і ресурсів води); використання вторинної сировини; скорочення надлишкової кількості продуктів дизайну, перегляд матеріалів і технологій, формування нової системи потреб за рахунок продовження терміну користування виробів, досягнен-

ня оптимального співвідношення витрат на виробництво. З екологічними проблемами пов'язана ідея *гуманізації* предметного штучного середовища. У дизайні костюма це проявляється в активному інтелектуальному і емоційному співавторстві споживача у процесі формування свого образу за допомогою підбору окремих елементів костюма, які пропонує дизайнер. Демократизм і плюралізм сучасної моди, нескінченна різноманітність стилів, форм, силуетів, із яких кожен може вибрати те, що підходить саме йому, — все це надає свободу самореалізації в рамках модних тенденцій. Концепції співтворчості споживача — це абсолютно новий підхід до проектування костюма, який перетворює процес споживання на *розвагу*. Формування костюма має нести радість у «сірі будні» повсякденного життя людини. Ігрові елементи передбачаються багатьма дизайнерами в процесі придбання і носіння одягу. Відомий дизайнер І. Міяке вказує саме на цю особливість моделей, котрі він пропонує як найважливішу мету своєї діяльності [3].

Висновки з даного дослідження. Вивчення проблем формування сучасного дизайну костюма сприяло визначенню наступних його основних аспектів розвитку: концептуальність, підвищена естетизація, функціональність, комунікативність, програмування, технологічність, екологічна спрямованість і гуманізація.

Виокремлено сукупність стійких зв'язків основних характеристик сучасного дизайну костюма і проектних складових костюма, які забезпечують його цілісність, функціонування та естетичну довершеність: естетична характеристика сучасного дизайну костюма формує стереотипи образів естетичних ідеалів; концептуальність проектного рішення обумовлює характер художнього образу костюма; підвищена функціональність сучасного дизайну окреслює більш вузьку групу споживача для створення цільового доцільного костюма; комунікативний аспект костюма формує його інформативну складову; перетворююча роль сучасної проектно-діяльності визначає результативну сутність костюма, спрямовану на задане сприйняття; екологічне направлення окреслює проблему створення екологічного і гуманного костюма.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розглянуті характеристики сучасного костюму потребують подальшого дослідження для пошуку нових засобів проектування та розробки методичних технологій, за допомогою яких студенти мають оволодіти знаннями з дизайну костюма.

Література:

1. Дизайнерська діяльність : екологічне проектування. Науково-методичне видання / В. О. Свірко, О. В. Бойчук, В. М. Голобородько, А. Л. Рубцов. — К. : УкрНДІ ДЕ, 2016. — 196 с. — С. 127–148.
2. Ермилова Д. Ю. Эстетические проблемы дизайна одежды 70–90-х гг. XX века : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.04 / Ермилова Дарья Юрьевна. — М., 1995. — 184 с.

3. Климова Л. А., Казявин С. В. Основные направления в современном дизайне костюма / Л. А. Климова, С. В. Казявин // Мода и дизайн. Современная одежда и аксессуары 2009 : материалы межд. научно-практ. конф. — Ростов-на-Дону : Изд-во РТИСТ ЮРГУЭС, 2009. — С. 54–60.
4. Комова С. В. Дизайн костюма как средство управления и манипулирования массовым сознанием : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11 / Комова Светлана Владимировна. — Краснодар, 2004. — 180 с.
5. Кузнецова М. М. Художественная структура авторского женского костюма в проектной культуре последней трети XX — начала XXI вв. : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.06 / Кузнецова Майя Михайловна. — СПб., 2010. — 24 с.
6. Плешкова И. С. Концептуальное направление в дизайне одежды XX — начала XXI вв. : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.06 / Плешкова Ирина Сергеевна. — СПб., 2010. — 30 с.
7. Тканко О. Д. Мистецтво костюму в Україні кінця XX — початку XXI століття : тенденції, школи, національна специфіка : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.06 / Тканко Ольга Дмитрівна. — Львів, 2009. — 16 с.
8. Чуприна Н. В. Особливості процесу дизайну костюма / Н. В. Чуприна // Вісник ХДАДМ : зб. наук. праць / за ред. В. Я. Даниленка. — Х. : ХДАДМ, 2008. — № 6. — С. 160–166.
9. Шандренко О. М. Жанрові ознаки моди прет-а-порте / О. М. Шандренко // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. праць / гол. ред. В. Г. Чернець. — К. : Міленіум, 2009. — № 15. — С. 144–150.
10. Шверова К. И. Концепция и методы проектирования в дизайне одежды [Электронный ресурс] / К. И. Шверова // Студентам и аспирантам : [сайт Т. Быстровой]. — Режим доступа : www.taby27.ru/.../kontsepsiya-proektirovanie-dizajn.htm. — Назва з екрана.

References:

1. Boychuk, O. V., Goloborodko, V. M., Svirko, V. O. and others (2016). Dizaynerska diyalynist : ekologichne proektyvannya. Naukovo-metodichne vudannea. (196 p. ; pp. 127–148). Kyiv : YkrNDI.
2. Yermilova, D. Y. (1995). Estetychni problem dizayna oedjdy 70–90-h gg. XX veka. Candidate's thesis. Moscow, 184 p.
3. Klumova, L. A., Kazyavin, S. V. (2009). Osnovnye napravleniya v sovremennom dizayne kostyuma. Moda i dizayn. Sovremennaya odezhdha i aksessuary. Materialy mezhd. nauchno-prakt. konf. (pp. 54–60). Rostov-na-Dony : RTIST YURGYES Publ.
4. Komova, S. V. (2004). Dizayn kostyuma kak sredstvo upravleniya i manipulirovaniya massovym soznaniem.: dis... kand. filoz. nauk: 09.00.04: / Komova Svetlana Vladimirovna. Candidate's thesis. Krasnodar.
5. Kuznetcova, M. M. (2010). Khudozhestvennaya struktura avtorskogo zhenskogo kostyuma v proektnoy kul'ture posledney treti XX — nachala XXI vv. Extended abstract of candidate's thesis. St. Petersburg.
6. Pleshkova, I. S. (2010). Kontseptual'noe napravlenie v dizayne odezhdy XX — nachala XXI vv. Extended abstract of candidate's thesis. St. Petersburg.
7. Tkanco, O. D. (2009). Mistetstvo kostyumu v Ukraini kintsya XX — pochatku XXI stolittya : tendentsii, shkoli, natsional'na spetsifika. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv.
8. Chyprina, N. V. (2008). Osoblyvosti procesu dizajnu kostjuma. Visnyk HDADM : zb. nauk. prac'. Danylenko, V. Ja. (Ed.). No. 6, pp. 160–166. Kharkiv : KSADA.
9. Shandarenko, O. M. (2009). Zhanrovi oznaky mody pret-a-porte. Mystetstvoznavchi zapysky : zb. nauk. prats'. Chernetc, V.G. (Chief ed.). No. 15, pp. 144–150. Kyiv : Mileniyum.
10. Shverova, K. I. Kontsepsiya i metody proektirovaniya v dizayne odezhdy Studentam i aspirantom : [sajt T. Bystrovoy]. Available : www.taby27.ru/.../kontsepsiya-proektirovanie-dizajn.htm.